

(НИН, 26.03.2009)

Ко би пре само неколико месеци могао да претпостави да ће Влада Србије решити да испуни своје предизборно обећање и то на наговор Међународног монетарног фонда. Да постане одговорна у овим тешким временима према сиромашним грађанима, када већ штедњу није отпочела смањивањем високих зарада у својим редовима. Велике јавне потрошње, презапослености у државној и јавној администрацији, превеликог броја посланика, министара, секретара и помоћника, њихових превисоких трошкова...

Већ у ова скоро три месеца текуће године влада је установила да од наплате планираних прихода у буџету нема ништа, те буџетски дефицит мора да буде знатно већи од планираног, а расходи опет морају да се смање... Па је пожурила да од ММФ-а затражи позајмицу од безмало две милијарде евра, како ова држава не би дочекала економски крах. И то само неколико месеци након што су власти тврдиле да нема места страху од рецесије, те да она неће погодити Србију онако како је погодила развијене западне економије.

Још није јасно да ли је идеја о порезу солидарности потекла од Међународног монетарног фонда, предводника неолиберализма или, пак, од овдашњих власти. Свеједно, тек већина министара са одушевљењем је дочекала време солидарности у коме би требало опорезовати оне који зарађују нешто више од просека. И то тако што би они који зарађују више од 50.000 динара издвајали месечно 300 динара, а они чије плате су веће од 100.000 – 600 динара.

И док се јавност питала како је могуће да ће влада, која је до пре неколико месеци, барем теоретски, инсистирала на неолиберализму и слободном тржишту, сада, по ко зна који пут у Србији, поново кажњавати вредне и радне, одлука је изгледа промењена. У Министарству финансија су брже-боље израчунали да од пореза солидарности нема много вајде, да је немогуће сакупити тих милијарду евра за покривање буџетске рупе, па је стигао нови предлог. Да се уместо зарада већих од 50.000 динара опорезују све зараде; тачније, оне веће од минималца.

Разговори са ММФ-ом под велом су тајне. Предлози о којима једна и друга страна преговарају само спорадично допиру до јавности. У Министарству за рад и социјална питања нису за НИН желели да коментаришу предлог о такозваном порезу солидарности. А нисмо добили ни одговор које ће од, у јавности помињаних решења, бити усвојено. Да ли ће порез солидарности значити да ће порез платити они који зарађују месечно изнад 50.000 динара или ће, пак, неопорезиви део зараде подигнути са садашњих 5.000 динара на 12.000 или 15.000, док би се остатак зараде опорезивао уместо 12 са 17 или чак 20 одсто.

Осим залагања Јована Кркобабића, потпредседника Владе Србије задуженог за социјална питања, да се опорезују богати, а не радничка класа, једино је још Слободан Илић, државни секретар у Министарству финансија, наговестио да ће једно од ових решења бити усвојено, или пак комбинација оних решења са којима су медији спекулисали протеклих дана.

Уколико се предлог о повећању пореза на зараде усвоји, на послодавцима ће бити да сами одлуче да ли ће већу стопу пореза на зараде сносити они, или сами запослени. И шта мислите, ко ће на крају платити цех? Запослени у чије име влада подстиче солидарност или послодавци који ионако месецима прете тешким условима, падом производње и неопходношћу да им се смање трошкови пословања?

И пошто до сада, када су неки послодавци, неке компаније, почев од ових домаћих – страних банака, зарађивали огромне годишње профите, није успела да измени порески систем и повећа порезе на веће добити, влада је решила да то учини сада. У тренутку када нема ни успешних компанија, ни високих профита. Само оних који и даље послују солидно и оних чији рачуни су већ у блокади пошто нису у стању да измире дугове.

На то је брже-боље подсетила и Унија послодаваца сматрајући да је најављени порез погубан за привреду која је ионако на коленима. Они кажу да ће евентуална одлука о повећању пореза на зараде натерати послодавце да смање плате, да исплаћују зараде на црно и тако избегавају опорезивање.

Александар Стевановић, истраживач Центра за отворено тржиште, противи се било ком начину опорезивања, грађана или послодаваца. „Не могу да верујем да држава посеже за већим порезима и наметима на привреду у тренутку када би требало да је растерети како би радила и производила. Овако ће само натерати послодавце да смањују број

запослених”, каже Стевановић. Он сматра да ни првобитни предлог о порезу на зараде веће од 50.000 динара није добро решење. „Држава, значи, хоће да опорезује или казни грађане који зарађују више. Да они постану криви за то што више раде, напорније, што раде можда два или три посла, што су на боље плаћеним радним местима. Уместо да смањи јавну потрошњу, да смањи своје трошкове, да смањи администрацију.”

Поред спасоносног решења о порезима на зараде, влада је, спекулише се, дошла и на идеју да замрзне плате и пензије, као и да смањи трансфере локалним самоуправама.

Економиста Зоран Попов противи се преговорима са Међународним монетарним фондом и подсећа да је управо економска политика какву води ова институција и изазвала финансијску кризу и рецесију. „Можда је требало приликом првих преговора са ММФ-ом тражити максималну позајмицу, а не сада. Бојим се да ће Србији све то изаћи на нос. Последице договора који ће ова држава постићи са ММФ-ом биће пад зарада и животног стандарда, чиме ће терет те интерне економске стабилности пасти на плећа радника. Нема ту ни 'с' од солидарности. Повећаће се незапосленост, ескалираће социјалне тензије и беда, а на крају ћемо имати пад агрегатне тражње и пад производње”, каже Зоран Попов.

Пошто је разговор са представницима Међународног монетарног фонда обавијен највећим велом тајне, не зна се ни шта ће бити са годишњим порезом на доходак грађана. Према једној верзији, постоје предлози да се уместо опорезивања годишње зараде од преко милион и по динара, порез плаћа већ на зараде веће од 600 или 800 хиљада динара. С друге стране, спекулише се да би држава могла да се одлучи и да укине ово опорезивање које се, како се може чути, и овако показало као неефикасно. Јер, осим што увек испадне да Србија има тек неколико стотина „милијардера”, не тако ретко и званично незапослених, оно каснијом контролом буде установљено да је скоро сваки трећи избегао да плати порез.

Да све буде још црње, управо ти, са годишњим зарадама од преко милион и по динара, моћи ће, на пример, да пазаре у СОС маркету који је ових дана отворен у београдском Булевару краља Александра. Само ако имају потврду Националне службе за запошљавање да се воде на евиденцији незапослених. Да су Србији неопходни СОС маркети, сматрала је Асоцијација слободних и независних синдиката, па је са трговинским предузећем „Јабука” договорено отварање прве у низу таквих продавница где ће се намирнице куповати јефтиније и до 70 одсто. СОС маркети, планирано је, отвориће се у скоро сваком већем граду Србије, а АСНС најављује да ће разговарати са општинским властима да помогну обезбеђивањем пословног простора у коме би се

отвориле продавнице. Овој акцији, према њеним речима, већ су се придружиле Асоцијација малих трговаца и Здрава алијанса.

Како је могуће да ће хлеб уместо 36 коштати десет динара мање, да ће млеко бити јефтиније за скоро двадесет динара, да ће чаша јогурта бити тек десетак динара? Како се то исплати приватном предузећу „Јабука”, а не исплати неком другом? И није ли то доказ да уколико се трговци одрекну најчешће превисоких маржи, цене у Србији могу бити знатно ниже и без СОС маркета, односно да би свака трговина могла бити СОС маркет?

У „Јабуци” кажу да су марже за производе који ће се куповати у СОС маркетима смањене са 25 одсто на само пет, те да те продавнице неће имати зараду, али ни губитке.

С друге стране, Ранка Савић, председница Асоцијације слободних и независних синдиката, каже да СОС маркети нису никаква српска измишљотина, да већ постоје у развијеним земљама и земљама окружења и да тамошњи трговци остварују профит због повећаног промета у таквим продавницама.

У СОС маркетима продаваће се искључиво домаћа роба ограничених количина управо како би се избегле препродаје робе која се тамо може купити. У „Јабуци” су већ почеле поделе социјалних картица које ће омогућити повлашћеним, дакле најугроженијим грађанима да купују у СОС маркетима. Право на социјалне картице имаће запослени чија примања не прелазе износ минималне зараде од 15.150 динара, затим пензионери са примањима испод 20.000 динара, незапослени, избеглице и расељени, примаоци социјалне помоћи...

Ранка Савић додаје да држава тек треба да регулише рад ових продавница, али и да је договорено и формирање комисије од представника синдиката, појединих министарстава и привредних комора која би пратила и контролисала рад продавница.

У противном, врло брзо СОС продавнице могле би бити затворене. Не тако давно помоћ која је преко Црвеног крста или Српске православне цркве стизала социјално угроженима, расељеним и избеглим, завршавала је у рукама продаваца или

препродаваца. „Није синдикат крив што Србија нема социјалну карту. Што се не зна коме заиста треба помоћ, а ко прима социјалну помоћ а при том има неколико некретнина у свом власништву. Такву карту је требало одавно направити, овако сада не можемо ништа. Можемо само да се надамо да ће продавнице заиста послужити онима најсиромашнијима којима су и намењене.”

И овај потез синдиката дочекан је овацијама представника власти, али уз ограду да се куповина у СОС маркетима ипак мора контролисати.

Само, како? Ако нема јасне слике о томе ко су корисници социјалне помоћи, са ким живе, да ли и колико имају некретнина у свом власништву? Још горе је са незапосленима на евиденцији Националне службе за запошљавање. Због сиве економије коју ће, процењују економисти, увођење пореза додатно поспешити, на евиденцији се налазе и они који заиста не раде и немају примања, али и они са зарадама далеко већим од републичког просека. А да. И они за које ће Пореска управа утврдити да су најбогатији у Србији, да годишње, не зна се од чега, зараде више од милион и по динара.